

dr hab. Urszula Chęcińska, prof. US
Instytut Pedagogiki
Uniwersytet Szczeciński

Szczecin, 7 II 2019

Uniwersytet Szczeciński Dziekanat Wydziału Filologicznego (6)		
Wpłynęło do WF	12 -02- 2019	Złuszczak
Wpł. do jedn. org.	Data	Symbol
Znak sprawy		

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Kamili Kowalczyk pt.
***Renarracje baśni ze zbioru Kinder- und Hausmärchen
Wilhelma i Jakuba Grimmów w literaturze polskiej
w latach 1865-2015***

Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem Pani prof. dr hab. Jolanty Ługowskiej stanowi niewątpliwie wyraz intelektualnych, filologicznych, kulturoznawczych, bibliologicznych i popularyzatorskich umiejętności Pani mgr Kamili Kowalczyk.

Od momentu napisania pracy magisterskiej o baśniach Grimmów Pani mgr Kamila Kowalczyk ulega bowiem skutecznie „szaleństwu katalogowania” Grimmowskich motywów i wątków zawartych w tomie *Kinder und Hausmärchen* Wilhelma i Jakuba Grimmów.

Figuratywną egzemplifikacją, wynikającą z upodobania do Grimmowskich „wyliczeń” Autorki rozprawy doktorskiej pt. *Renarracje baśni ze zbioru Kinder- und Hausmärchen Wilhelma i Jakuba Grimmów w literaturze polskiej w latach 1865-2015* stała się wydana w 2016 roku monografia o znamiennym tytule *Baśń w zwierciadle popkultury. Renarracje baśni ze zbioru Kinder-und Hausmärchen Wilhelma i Jakuba Grimmów w przestrzeni kultury popularnej*.

Jak napisałam w recenzji wydawniczej: tom, opublikowany w nobilitującej Panią mgr Kamilę Kowalczyk serii *Biblioteka „Literatury Ludowej”* jest przykładem tekstu inspirowanego własnym doświadczeniem badawczym, popartym rzetelną wiedzą literaturoznawczą i kulturoznawczą.

„Stanović on będzie –napisałam-z pewnością punkt metodycznego odwołania i komparatystycznych odniesień. A także impuls do dalszych badań naukowych i organizacyjnych kolejnych badaczy i autorów”.

Nie sądziłam wówczas, że to właśnie Pani mgr Kamila Kowalczyk podejmie kolejną próbę zrekonstruowania i przedstawienia strukturalnych przemian zachodzących w obrębie polskich renarracji z uwzględnieniem kontekstów: historycznego, kulturowego i społecznego.

I umieści je na tle poszczególnych okresów historycznych. I uczyni to z w sposób zajmujący, z właściwą sobie baśniową intencjonalnością, wnikliwością krytyczną i *formą mentis*, co stanie się niewątpliwie walorem pracy.

Baśniowe kształty i modele zapisane w rozprawie Pani mgr Kamili Kowalczyk wskazywać będą na niekonwencjonalne działania ku fantazmatycznym wartościom przeżywanym przez Autorkę świadomie i twórczo.

Osobisty stosunek do przedstawianych treści pozwala uniwersalizować wszelkie ludzkie doświadczenia. Czytanie pracy, za którą kryją się emocje własne, zaangażowanie i wieloletnia praca –to szczególny rodzaj doświadczenia recenzenckiego.

Cenię go sobie najbardziej...

Rozprawa pt. *Renarracje baśni ze zbioru Kinder- und Hausmärchen Wilhelma i Jakuba Grimmów w literaturze polskiej w latach 1865-2015* składa się z ośmiu rozdziałów, z których każdy stanowić może odrębną całość.

Świadczą one o wieloletnim zaangażowaniu Autorki w tematykę skupioną wokół przestrzeni Grimmosfery, zbudowanej, jak sama Autorka napisze we *Wstępie*, z wielu kulturowych praktyk.

Po interesującym *Wstępie do polskiej Grimmosfery*, w którym znajdują się informacje na temat celu pracy, jej struktury, metodologii badawczej, ustaleń terminologicznych i stanu badań nastąpi deklaracja Autorki dotycząca jej własnych opracowań badawczych publikowanych wcześniej we wspomnianej monografii, w tomach zbiorowych i na łamach czasopism naukowych.

To cenne jest...

„W swoich opracowaniach zwracam uwagę na mechanizmy przetwarzania wzorców baśniowych, uwzględniając różne obiegi kulturowe baśni”- napisze rzetelnie Autorka na stronie 70 i w przypisie nr 200 umieści wszystkie swoje ważniejsze publikacje na temat baśni Grimmów.

W części pierwszej zatytułowanej *Renarracje baśni Grimmowskich pomiędzy romantyzmem a modernizmem* zawarte zostały szczegółowe informacje o kontekście kulturowo-historycznym i jego wpływie na recepcję baśni Grimmów na ziemiach polskich.

Baśniowa historia wydawnicza dopełniona została wykazem polskojęzycznych edycji baśni Grimmów wydanych w latach 1865-1914.

Rozdział, uzupełniony ciekawym materiałem ikonicznym, kończy podsumowanie, z którego wynika, że wątki baśni o Czerwonym Kapturku, Jasiu i Małgosi, Królewnie Śnieżce i Kopciuszku znane były wcześniej na ziemiach polskich.

Ale za sprawą Grimmów uległy one modyfikacjom, trafiły do obiegów pozaliterackich, pojawiły się w odniesieniach politycznych, religijnych i pedagogicznych, co niewątpliwie wpłynęło na transformacje baśniowych tekstów.

Rozdział drugi pt. *Urodzaj Grimmowskich renarracji (1914-1939)* także rozpoczyna się od rozważań na temat kontekstu kulturowo-historycznego. Tak też będzie w pozostałych rozdziałach. To zabieg właściwy i skuteczny. W każdym z rozdziałów pojawia się podrozdział *Baśniowy rynek wydawniczy*.

Każdy rozdział kończy się krótkim podsumowaniem. Granice czasowe rozdziałów zostały wyznaczone tak, aby ukazać w następujących przedziałach czasu: 1865-1914, 1914-1939, 1939-1945, 1945-1949, 1949-1956, 1956-1970, 1970-1989- 1989-2015 obecność renarracji i dynamikę ich przemian w polskiej kulturze literackiej.

Jak pisze Autorka „dysertacja zakłada stworzenie mikrohistorii renarracji baśni Grimmowskich w kulturze polskiej z uwzględnieniem licznych kontekstów pozaliterackich, przedstawiającej ważny wycinek polskiej historii i kultury literackiej na przestrzeni 150 lat- polskiej „Grimmosfery”.

Wszystkie tytuły rozdziałów stopniowo wprowadzają w temat rozprawy, są starannie napisane, odzwierciedlają kierunek naukowego działania Autorki.

„Celem pracy jest zatem zwrócenie uwagi na wizerunek baśni w poszczególnych okresach historycznych z wykorzystaniem nadrzędnej kategorii wzorca baśniowego i jego renarracji”- napisze Pani mgr Kamila Kowalczyk.

Założenia Pani mgr Kamili Kowalczyk zostały zrealizowane w stopniu wyróżniającym. W rozprawie pt. *Renarracje baśni ze zbioru Kinder- und Hausmarchn Wilhelma i Jakuba Grimmów w literaturze polskiej w latach 1865-2015* widać porządek poznawczy i efektywne naukowe myślenie.

Stały rozwój zainteresowań naukowo-badawczych Pani mgr Kamili Kowalczyk, aktywnej członkini Stowarzyszenia Badaczy Popkultury i Edukacji Popkulturowej „Trickster” i Polskiego Towarzystwa Badań nad Filmem i Mediami widoczny w refleksji naukowej, udokumentowanej wartościowymi publikacjami naukowymi, wystąpieniami na konferencjach naukowych, różnorodnymi formami popularyzatorskimi są gwarantem zachowania naukowej samodzielności i faktem godnym podkreślenia.

Odwołania do licznych źródeł polskich i obcojęzycznych świadczą o potencjale naukowym i czytelniczym samej Autorki. Właściwie dobrane cytaty, konwenują z treścią rozprawy, skłaniają do pilniejszej lektury. Starannie wybrane cytaty wzmacniają wartość naukową rozprawy, co nie pozostaje bez wpływu na jej odbiór czytelniczy.

Intertekstualność, jako metoda badawcza uzupełniona metodami przypisanymi do nauk o kulturze, przyniosła i tym razem wymierne efekty.

Przypisy, starannie umieszczone pod tekstem właściwym, stanowią jakby drugi tekst, który posiada własny potencjał humanistyczny.

Stanowiąc on może intelektualną inspirację dla czytelnika do dalszej aktywności naukowej, która z całą pewnością może stać się źródłem aksjologicznych refleksji i przemyśleń zależnych od kultury interpretatora.

„Działanie interpretatora jest także działaniem niewyczerpywalnym”- jak pisał dawno temu autor *Zaświata przedstawionego. Szkiców o poezji Bolesława Leśmiana*. Niebieskiego poety, który baśń uczynił własnym światopoglądem. „Baśń gra rolę poważną w naszym myśleniu”- chciałoby się powtórzyć za Bolesławem Leśmianem. Słowa te zaczerpnięte z tomu *Z rozmyślań o Bergsonie* znakomicie konwenują z intencją i kreacją Autorki rozprawy doktorskiej o Grimmosferze polskiej.

Rozprawę Pani mgr Kamili Kowalczyk dopełnia erudycyjna *Bibliografia* uwzględniająca wszystkie teksty literackie, wypowiedzi problemowe, metodologiczne, wstępy, przedmowy, posłowania, recenzje, opracowania, zestawienia bibliograficzne, bazy biblioteczne, słowniki, encyklopedie, poradniki wychowawcze, programy szkolne, elektroniczne katalogi.

Praca zawiera ciekawy materiał ikoniczny, starannie dobrany, niezwykle komunikatywny, dopełniający rozprawę.

Od *Nowości Gwiazdkowych* 1895 Wydawnictwa Gebethnera i Wolfa po projekty graficzne Bohdana Butenki, Małgorzaty Bieńkowskiej i Marty Zabłockiej z 2015 roku.

Jednym słowem w rozprawie znalazły swoje należyte miejsce wszystkie możliwe źródła pisane, ikoniczne i elektroniczne.

Znalazły także swoje szczególne miejsce *Podziękowania* co dzisiaj *rarum est...* Dla Promotora rozprawy za cenne rady, konstruktywne rozmowy, baśniowe inspiracje i baśniowe tropy. Dla koleżanek i kolegów z różnych uniwersytetów w Polsce. I dla koleżanek i kolegów ze Stowarzyszenia „Trickster”.

Wdzięczność, której trzeba się uczyć przez całe życie, jest „ogromnym świadectwem wobec świata”, o czym z pewnością wie doskonale Autorka rozprawy...

To w dzisiejszych aleksytymicznych czasach fakt zasługujący na podkreślenie i pozytywną waloryzację.

Praca Pani mgr Kamili Kowalczyk pt. *Renarracje baśni ze zbioru Kinder- und Hausmärchen Wilhelma i Jakuba Grimmów w literaturze polskiej w latach 1865-2015* jest wyrazem naukowego indyterminizmu, egzemplifikacją, odpowiedzialności naukowej, ogromnej erudycji i badawczego zaangażowania.

Walorem pracy jest nie tylko bardzo dobra znajomość tematu, staranna, przemyślana konstrukcja rozdziałów, ale także jasność i komunikatywność przekazu.

I tak jak w przypadku tomu pt. *Baśń w zwierciadle popkultury*, tak i teraz, specyficzny klimat Grimmowskiej „lust zu fabulieren” ma szansę stać się ważnym głosem na temat „motywów Grimmowskich”, wpisujących się w przestrzeń kultury wysokoartystycznej i kultury popularnej.

Należy więc w szczególny sposób docenić szeroki zasięg społeczny Grimmowskiego projektu Pani mgr Kamili Kowalczyk, jego interdyscyplinarny charakter i co warto podkreślić edukacyjny wymiar.

Ze względu na wychowawczą wartość, ciekawe treści dydaktyczne, które wpisują się w zagadnienia wczesnej edukacji znajdzie on z pewnością odbiorców nie tylko wśród studentów filologii polskiej czy germańskiej, ale także wśród studentów pedagogiki wczesnoszkolnej i przedszkolnej, wśród rodziców, opiekunów i wychowawców, którym bliskie są zagadnienia pedagogiki baśni. Baśń bowiem jest gatunkiem pedagogicznym...

Potwierdza tę myśl Pani mgr Kamila Kowalczyk w jednym z ostatnich rozdziałów swojej pracy zatytułowanym *Ad usum Delphini*. I choć na stronie 373 zaznacza, że zagadnienia socjalizacji i inicjacji kulturowej dziecka wykraczają poza ramy napisanej przez Nią dysertacji właściwie je definiuje i w pełni rozumie.

Wielowątkowa struktura, ogromny humanistyczny potencjał twórczy, pasja badawcza, erudycyjne i niekonwencjonalne piarstwo Pani mgr Kamili Kowalczyk nadają właściwe znaczenie przedstawianej treści. Rozprawa pt. *Renarracje baśni ze zbioru Kinder- und Hausmärchen Wilhelma i Jakuba Grimmów w literaturze polskiej w latach 1865-2015* stanowi spójną, merytorycznie poprawną i dobrze skonstruowaną całość.

Rekomenduję historyczno-literacką rozprawę Pani mgr Kamili Kowalczyk do jej opublikowania w nobilitującej serii Biblioteka „Literatury Ludowej”. Drugi tom znajdzie wielu czytelników wśród miłośników baśni. Wzniosła baśń, „a wzniosłe jest to”-jak powiadał Kant- „w porównaniu z czym wszystko inne jest małe”, staje się fundamentem prawdziwej sztuki. Łączy się z prawdą bytu i prawdą świata, bliską najprostszym siłom dziecięcej duszy.

Wiedzieli o tym doskonale bracia Grimmowie.

Wie o tym doskonale Pani mgr Kamila Kowalczyk...

Podsumowanie:

Rozprawa Pani mgr Kamili Kowalczyk spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim. Treść pracy odpowiada tematowi, układ pracy i jej zawartość z stanowią o bardzo dobrej znajomości tematu i bardzo dobrze opanowanej technice pisania.

Rozprawę Pani mgr Kamili Kowalczyk przyjmuję i rekomenduję do dalszej procedury związanej z obroną pracy doktorskiej.

Z wyrazami szacunku
DZIEKAN
Wydziału Humanistycznego
dr hab. Urszula Olećnik, prof. US